

Tizenöt év

Tizenöt éve, 1989 augusztusában Budapesten jártam. Akkoriban az még a Magyar Népköztársaság fővárosa volt, ahova jómagam a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság Vajdaság Szocialista Autonóm Tartománya lakosaként utaztam. Horgosról Budapestre akkor is, most is egy közvetlen buszjárat volt a legrövidebb út, ami a határon való vesztegléssel együtt is 4–5 óra alatt feljuttatta a hozzám hasonló gimnazista diákokat a legközelebbi világvárosba. Utam célja egy rendkívül fontos amatőr-csillagászati fejlesztés volt: csillagtérképeket akartam vásárolni az Uránia Csillagvizsgálóban.

Tizenöt éve harmadikos gimnazista diák voltam, és a tizenhetedik születésnapomra éppen befejeztem gimis baráti segítséggel első komolyabb távcsöveimet, egy 100/1100-as Newton-távcsövet, amihez az optikákat egy Uránia 10 cm-es távcsőépítő készletből vettem. Előző évben volt a nagy Mars-oppozíció, amikor még csak kézből megtartva tudtam „észlelni” a Mars 25 ívmásodperces korongját a 120 mm-es vízvezeték-csőbe applikált tükör és prizma segítségével. A rákövetkező hónapokban elkészült „a” mechanika (enyhén hangvilla kiserelésben), majd elkezdtem fölfedezni a halványabb égitesteket is. Gyorsan kiderült, hogy a pár évvel korábban vett Astro-Cabinet 90 csillagászati segédirodalma eléggé gyér segítséget jelent, a szabadszemes eget sem teljesen visszaadó térképe alapján nehéz volt a továbblépés. Márpedig A távcső világát tizenhétszer végigolvasva elég részletes elképzeléseim voltak a 10 cm-es távcsövekkel megfigyelhető égitestekről!

Tizenöt éve még létezett a Tudomány, a Scientific American magyar kiadása.

Ennek rendszeres olvasója voltam havia szegedi kirándulásaimnak köszönhetően, így gyakran találkoztam benne az Uránia Csillagvizsgáló reklámjaival. Néha feltűnt egy furcsa kis lap hirdetése is: „Meteor - az észlelő amatőr-csillagászok lapja”. Sokat nem tudtam meg róla, de akkoriban olyasmik, mint a kvantumos Aharonov-Bohm-effektusról szóló cikkek, jobban le is kötötték a figyelmemet, mint holmi újságreklámok. Mindenesetre távcsövem elkészülte, a részletes csillagtérkép igénye, valamint az Uránia Csillagvizsgáló reklámjai elhozták egy újabb budapesti út megvalósulását.

Augusztus végén jártunk, a nyári estén sajnos már akkoriban sem volt távcsöves bemutatás a Gellért-hegyen. Ezért aztán napközben jutottam el pesti nagybátyám segítségével az Urániába, ami akkor számomra az elvárásolt üveghegyeken is túl található szent helynek tűnt. Nem is csoda, hiszen éppen dr. Both Előd fogadta az érdeklődőket, akit addig csak a tévében láttam és csodáltam végtelennek tűnő tudásáért. Elfutottam lélegzettel valahogy kinyögtem, miért is jöttem fel a nagy Budapestre, majd rendkívüli módon megkönnyebbültem, amikor végre felfogtam Both Előd barátságos és cseppet sem lekezelő válaszait. Azonnal elővette a Meteor Atlasz '82 c. kiadványt (címlapján a szigorú felszólítás: Belső használatra!), majd ahogy belelapoztam az óriási térképlapokba, azonnal láttam, hogy előttem a csillagászati Kánaán.

Miközben társalogtunk az egyéb létező és megvehető kiadványokról, mintegy zárójelben megkérdezte tőlem, hogy ismerem-e a Meteort. Meglehetősen szígyenkezve válaszoltam, hogy nem igazán, bár okozkodva hozzátettem, hogy sokszor láttam a hirdetését a Tudomány lapjain. Ennek hatására Both Előd a kezembe nyomott az egyik szekrény alsó polcairól két mutatványszámot, az 1988 októberi, illetve az 1989 áprilisi Meteor egy-egy példányát. Az addigra több száz forintot elérő számlám mellé ezeket már

csak ajándékba kaptam, azzal a felkiáltással, hogy nézzem meg, hátha tetszeni fog.

Tetszett. A következő pár napban a szó szoros értelmében kiolvastam ezt a két számot, oda-vissza többször, a legapróbetűsebb kis megjegyzéseket is fejből tudtam volna idézni. Egyik helyen mit olvasok az áprilisi Meteorban: várjuk a csillagászat iránt érdeklődőket újonnan alakult szervezetünkben. Ha már lúd, legyen kövér: nekem ez kell! Szeged, főposta, első találkozás a magyarországi pénzátutalás ismeretlen rendszerével. Majd várakozás, végtelennek tűnő várakozás, ami végül 1989. november legelején nyerte el méltó jutalmát: egy vastag paksamétát hozott a postás az azóta Bartók Bélára átnevezett, akkortájt egy partizán hősnék emléket állító utcánkba.

Tizenöt éve már határozott elképzeléseim voltak a jövőmről: tudós akartam lenni, lézerekkel foglalkozó fizikus. A szegedi egyetemre készültem, bár volt még másfél évem a szabadkai gimnáziumban. Nem is sejtettem, hogy az élet addigra már átírta a terveimet, hiszen egy olyan sötétségbe sodort bele, ami aztán gyökeresen átalakította érdeklődési körömet. A havonta érkező, írott csillagászati impulzusok nyílegyenesen lökdöstek a szegedi JATE-n dolgozó csillagász(ok) felé, a hóbortos távcsöves amatőrök és találkozóik irányába, ahol aztán soha nem tapasztalt örömeimben részeseültem a rákövetkező években. Ma pedig a Sydney-i Egyetemen folytatom azt a munkát, amiről tizenöt éve még álmodni sem mertem.

Tizenöt éve, 1989. október 21-én tagja lettem a fél évvel korábban újjáalakított Magyar Csillagászati Egyesületnek.

Kiss László (Sydney Ausztrália)

Egy fogyatkozás emlékei

Május 4-én holdfogyatkozás lesz! – olvastam még az újév első napjaiban, a frissen kézhez kapott Csillagászati évkönyvből.

Néhány nappal a jelenség előtt már készüldtem: az óragép kisebb javítását elvégeztem, és a fényképezőgép rögzítésével bajlódtam. Hétfőn, egy nappal a fogyatkozás előtt fejeztem be a munkát. Nagyon vártam már az első olyan holdfogyatkozást, amit meg tudok örökíteni.

Eljött a nagy nap! A délelőtti első óráiban elszomorodtam: esni kezdett. A kilátások délutánra sem javultak. Késő délután, amikor hazaérkeztem Nagyvenyimre, felcsillant egy napsugár, és fél órával később kitisztult az ég.

Még egyszer körbejártam a kertet, az észleléshez a legmegfelelőbb helyet keresve. Végül az utcán találtam ezt meg, szerencsére az ott lévő lámpát egy szilvafa eltakarta. A szomszédok is érdeklődve jöttek ki, végül végig kitarítottak, dacolva a szúnyogokkal, mert hát már ilyenkor sem hiányozhatnak!

Egyszer csak megpillantottuk a Holdat, mely egy kóbor felhő mögül bújt elő. Ekkor még a fák lombja által takarásban volt. Néhány perc elteltével viszont már semmi nem takarta el a szemünk elől, a távcsövet gyorsan ráállítottam. A fokozatosan elfogyó holdsarló lenyűgöző látványt nyújtott. A fényképezőgépnek nem hagytam túl sok időt a pihenésre. Közben körültekintettünk az égen: a bolygók ragyogtak, és ahogy a Hold fénye gyengült, úgy egyre több és több csillag vált láthatóvá az égen.

Az idő gyorsan telt: a Hold teljesen elsötétült. A lelkes érdeklődők szinte szólni sem tudtak a foton gyönyörűen kitűnő vörös fény miatt. Bevallom, én se számítottam ilyen látványra. A vékony sarló után vörösben tündöklő Holdat sajnos nem nézhettük már kb. fél óránál tovább, ugyanis délről egy felhőzet településünk fölé ért, és ezzel az egész eget „elsötétítette”. Nem volt mit tenni, bevonultam a lakásba. A képeket még aznap feldolgoztam. Éjjel kiadós alvás következett, másnap pedig már kellemes emlényként gondoltam vissza a holdfogyatkozásra.

Németh Zoltán